TAK VREDE
GENT

SHANTI

Maandelijkse nieuwsbrief voor levensvernieuwing en algemene broederschap
door vergelijkende studie van wijsbegeerte, godsdiensten, wetenschap en esoterie
JAAR 2023 - NUMMER 2 – FEBRUARI 2023

Belgische Theosofische Vereniging vzw
Hoofdzetel: Geuzenplein 8 te 1000 BRUSSEL

Doelstellingen van de Theosofische Vereniging:

1. **Het vormen van een kern van de universele broederschap der mensheid, zonder onderscheid van ras, geloof, geslacht, kaste of huidskleur**
2. **Het aanmoedigen van de vergelijkende studie van godsdiensten, wijsbegeerten en wetenschappen**
3. **Het onderzoeken van de onverklaarbare wetten die in de natuur besloten liggen en van de vermogens die in de mens sluimeren**

De vereniging is niet-sektarisch en bestaat uit zoekers naar inzicht. Haar eenheid berust niet op een gezamenlijk beleden geloof of wereldbeschouwing maar op een gezamenlijk streven naar waarheid.

Missie van de Theosophical Society (Adyar)

Het dienen van de mensheid door het ontwikkelen van een zich steeds verdiepend inzicht in, en verwerkelijking van de tijdloze wijsheid, spirituele zelfrealisatie en de eenheid van alle leven.

Activiteiten Tak Vrede: iedere maandag van de maand (behalve de 5de) van 19.30u tot 21.30u. .

Locatie: ***Kollekasteel, Groenestaakstraat 66-68 te 9030 Mariakerke***

Ter info: Sinds september 2022 zijn de voorwaarden voor gebruik van een zaaltje in het Kollekasteel gewijzigd. Om deels de energiekosten te betalen wordt nu een klein bedrag aan huur gevraagd. Iedereen is van harte welkom om gratis en vrijblijvend deel te nemen aan de activiteiten van Tak Vrede. Giften als steun voor de goede werking van de Loge zijn steeds welkom!

06/02/2023: De Bron herontdekken: Licht op het Pad

13/02/2023: Studie: De Sleutel tot de Theosofie

20/02/2023: Adyar Dag

27/02/2023: Studie: De Sleutel tot de Theosofie

Meer informatie over het programma: **https://ts-belgium.be**

V.U. : Tak Vrede, p/a Geuzenplein 8, 1000 Brussel - Email: **tak.vrede@ts-belgium.be**

Bescherming persoonsgegevens: *Alle informatie over de Belgische wet bescherming van de persoonlijke levenssfeer van 8 december 1992 en de* AVG EU, te bekomen via email: info@ts-belgium.be

Vrijheid van denken

De Theosophical Society heeft zich wijd en zijd over de wereld verspreid en leden van alle religies zijn en worden er lid van zonder dat ze de specifieke dogma's, leringen en geloofsovertuigingen van hun eigen geloof opgeven. Daarom is het wenselijk het feit te benadrukken dat er geen enkele lering, geen enkele mening is, door wie ook onderwezen of gekoesterd, die in enig opzicht voor enig lid van de Vereniging bindend is, dat er geen lering, mening is die niet vrijelijk door enig lid mag worden aangenomen of verworpen. Instemming met haar drie doeleinden is de enige voorwaarde voor lidmaatschap.

Geen leraar of schrijver, van H.P. Blavatsky tot nu toe, heeft enige autoriteit om zijn leringen of opvattingen op te leggen aan leden. Elk lid heeft evenveel recht om zich te verbinden aan elke school van denken welke hij/zij wenst te kiezen, maar hij/zij heeft geen recht om die keuze aan een ander op te dringen.

Noch een kandidaat voor enig werk, noch enige stemgerechtigde kan onverkiesbaar gemaakt worden of het stemrecht verliezen wegens enige opvatting die hij/zij heeft of wegens het lid zijn van een school van denken waartoe hij/zij zou behoren. Meningen of opvattingen geven geen recht op voorrechten en kunnen evenmin aanleiding zijn om strafmaatregelen te nemen.

De leden van de 'General Council' vragen elk lid van de Theosophical Society ernstig om deze fundamentele principes van de Theosophical Society te verdedigen, te handhaven en er naar te handelen, en ook onbevreesd zijn eigen recht te doen gelden op vrijheid van denken en van meningsuiting, binnen de grenzen van hoffelijkheid en rekening houdend met anderen.

Resolutie goedgekeurd in 1924 door de General Council van de Theosophical Society Adyar

Verlaat u niet alleen op horen zeggen of op traditie, op wat uit oude tijden is overgeleverd, niet op geruchten of op beredeneringen en logische gevolgtrekkingen, noch op uiterlijk schijn, op uw dierbare overtuigingen of bespiegelingen, op louter mogelijkheden. Geloof ook Mij vooral niet alleen omdat ik uw Meester ben. Alleen als gij zèlf hebt ingezien dat een ding slecht is en schade en leed kan berokkenen,behoort gij het te verwerpen.

Rohit Mehta
Zoek naar de weg - p 130

Shanti februari 2023: **Pagina**

J.J. Poortman - deel 2 **3**

J.J. Poortman - deel 2

Christian Vandekerkhove

In de vorige nieuwsbrief gaven we, ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van het overlijden van Johannes Jacobus Poortman (1896-1970) een stukje in verband met deze "vader van het Hylisch Pluralisme".
In deze nieuwsbrief putten we het uit het tweede hoofdstuk van zijn werkje Theosofie en Christendom.

II.

Ook de Islam is een profetische religie. Ook deze godsdienst heeft een slagzin: لا إِلهَ إِلاّ الله ، وَمُحَمّد رَسولُ الله

Er is geen God dan God en Mohammed is zijn profeet.

"Er is geen God dan God": daar heeft men de – juiste – transcendentie Gods.

Maar dan komt onmiddellijk het "profetische": die fundamentele waarheid wordt verkondigd op zeer bepaalde en ondanks die concreetheid absolute wijze, waarnaar ieder zich te richten heeft. De zendingstendentie, het geestelijk imperialistische van de "profetische religies" wordt duidelijk vanuit een dergelijke overweging.

Ook, dat men zowel in de late klassieke oudheid als in het tegenwoordige Azië een zelfde tegenstelling tussen de profetische religies en de andere, syncretistische aantreft. Het maakt een groot onderscheid of men op het standpunt staat: ieder moet rekening houden met deze bepaalde profeet:

Mohammed, of: in Jezus Christus heeft God zich eens en vooral – als het ware "einmalig" – geopenbaard, òf op het andere, dat vooral geformuleerd wordt in de Indische leer van het bestaan van *Avatara's*: er komen nederdalingen van de Godheid voor in menselijke gedaante[1], die speciaal als geestelijke leraren en godsdienststichters optreden.

Vishnu en zijn Avatara's

Wat van deze leer in ons verband van belang is, is dat een dergelijke nederdaling periodiek geschiedt. Een ervan kan wel van meer waarde wezen dan een andere (hoewel elk van hen voor een bepaalde groep van mensen de *meest* waardevolle, de aangewezen leraar, zal zijn); zij zijn echter geen van allen een absolute openbaring, die van te voren reeds alle eventueel volgende in de schaduw zou stellen. Dit laatste is nu juist datgene waar het orthodoxe Christendom aanspraak op maakt. Hiermee zou het "syncretisme" steeds van mening verschillen.

De antieke oudheid was bereid ook het Christendom onder de religies, waarmee het op geestelijk gebied een "Pax Romana" gesloten had, zoals het Romeinse rijk op politiek gebied ook een Romeinse vrede had verwerkelijkt, op te nemen, maar het Christendom wilde dat niet! Althans het orthodoxe Christendom, dat in de geschiedenis de overhand heeft behouden, weigerde dat.

Misschien heeft het de overhand behouden juist vanwege dat eenzijdig-profetisch-orthodoxe karakter, omdat het zichzelf het enige Evangelie achtte, terwijl daarnaast geen andere goede boodschappen konden bestaan.

Op analoge wijze heeft ook de Islam een enorme verbreiding gewonnen. Maar daarmee is nog niet gezegd, dat dit "profetische" standpunt het enige mogelijke en het meest houdbare en juiste is.

Wat historisch – op diverse Concilies – heeft gewonnen, behoeft nog geen gelijk te hebben. En in de eerste eeuwen van het Christendom was dat ook niet het enige Christelijke standpunt: de Gnostieke

stromingen binnen het Christendom stonden dicht bij het syncretisme dier dagen, al hielden zij het er ook voor, dat in het Christendom een diepere openbaring was gegeven dan aan de Joden of de Grieken.

Doch zij stonden open voor overwegingen uit andere religies; mysteriewezen en neo-platoonse filosofie namen bij hen een belangrijke plaats in.

Ook in de tegenwoordige tijd is het "profetische" Christendom, dat zichzelf in laatste instantie de in werkelijkheid enige weg tot God acht, niet de enige vorm daarvan.

Het vrijzinnige Protestantisme bijvoorbeeld, staat niet op dat standpunt.

De Vrij-Katholieke kerk, die vrijzinnige richting binnen het hoogkerkelijk Christendom, doet dat evenmin en zoekt bewust aansluiting bij het oorspronkelijke Christendom, zoals dat bijvoorbeeld in de Gnosis tot uiting kwam.

Uit dit alles volgt, dat er geen reden is om een zó scherpe en principiële tegenstelling te zien tussen *het* Christendom enerzijds en het syncretisme aan de andere kant als Prof. Kraemer geneigd is te doen.

Wij hellen over tot de conclusie, dat bij nader toezien het syncretisme in de wedloop tussen profetische en syncretistische religies nog niet zo slecht weg komt.

In dit verband kan men nu vragen: is dan soms de moderne theosofie, die zo gaarne op de gemeenschappelijke achtergrond van alle grote religies de aandacht vestigt, eenvoudig syncretisme te noemen? Dit zouden wij niet gaarne beamen.

Ten eerste wil de theosofie meer: bijvoorbeeld niet alleen broederschap tussen de godsdiensten, maar ook in ander opzicht[2].

Ten tweede moet men de term syncretisme niet te zeer verwijden. Oorspronkelijk betekent deze vermenging van godsdiensten. In de ruimste betekenis valt er dus ook onder wanneer de geboorte van Jezus op de datum van het heidense Joelfeest wordt herdacht.

Van al dergelijke vermengingen kan de theosofie moeilijk als zodanig een voorstander zijn. Ook heeft er meermalen een karakterloze vermenging plaats gehad.

Er is ook nog zo iets als stijl. Men kan er tegen zijn om niets dan psalmen te zingen en ervoor om van allerhande schone en gewijde gezangen gebruik te maken.

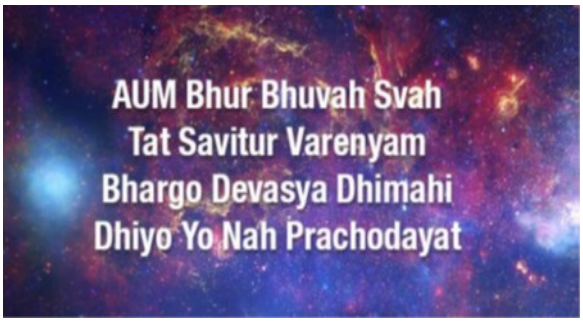

Maar het boeddhistisch zingen ("pirit") of de Gayatrimantram behoort niet thuis in een Christelijke godsdienstoefening.

Dergelijke contaminaties zijn te verwerpen; niet alle syncretisme is toe te juichen.

Wanneer men echter vraagt of de moderne theosofie voor het syncretisme is in die zin – zodat inzover het syncretisme een aspect van haar is en men kan spreken van "theosofie als syncretisme" – dat dit de tendentie is om

1° de openbaring in de voornaamste godsdiensten als principieel gelijkwaardig te beschouwen en

2° als gevolg van deze opvatting de overeenkomsten op de voorgrond te stellen en niet de verschillen en naar een goede onderlinge verhouding tussen hen te streven in de praktijk en naar een hen overkoepelende godsdienst-filosofie in de theorie, dan is dit te bevestigen.

De praktijk van de theosofie is daarmee in overeenstemming.

Wie wel eens een preek van Dr. Annie Besant, die te zijner tijd tot het Hindoeïsme is overgegaan, of van C. Jinarajadasa, van huis uit een Boeddhist, in de Vrij-Katholieke Kerk heeft aangehoord, wie bedenkt, dat in het theosofische hoofdkwartier te Adyar heiligdommen voor *alle* grote godsdiensten

zijn opgericht en dat Bisschop Leadbeater met Mgr. Wedgwood het ritual van de Vrij-Katholieke Kerk heeft vastgesteld alsook zich geïnteresseerd heeft voor een hervormd ritual voor de Hindoe's: de Hindu-puja[3], die zal toegeven, dat de syncretistische tendenties in de moderne theosofie levendig zijn.[4]

Annie Besant in Antwerpen

Zou, wilden wij ten slotte vragen, ondanks alle objectiviteit der Christelijke theologen, een standpunt, dat zich niet op "profetische" basis stelt, maar een overkoepeling zoekt van alle godsdiensten, nog niet vruchtbaarder zijn als achtergrond voor een beoefenaar der godsdienstgeschiedenis dan een positief-Christelijke theologie?

(Uit *Theosofie en Christendom, Poortman, J.J. Poortman, Privaatdocent aan de Rijksuniversiteit te Leiden (1948))*

Als afsluiting wil ik hier graag mijn systematische tabel geven van de bekende zes standpunten van Poortman inzake het Hylisch Pluralisme of de meervoudigheid van de stof, alsook een korte bespreking van en kritiek op zijn systeem.

Onderstaand artikel is integraal overgenomen uit mijn thesis over "Johannes Jacobus Poortman, het Hylisch Pluralisme en de Multicorporaliteit als mogelijk epistemologisch sluitstuk in de kloof tussen wetenschap en religie en tussen de religies onderling", voor de Faculteit voor Vergelijkende Godsdienstwetenschappen, te Wilrijk-Antwerpen, Academiejaar 2005-2006.

Ik herhaal dat het Hylisch Pluralisme een synthetisch model is, dat wetenschappelijke en religieuze feiten onder één noemer tracht te brengen.

Hylisch Pluralisme en Multicorporaliteit worden in deze tekst vaak afgekort als HP en MC.

1. HET HYLISCH PLURALISME VAN J.J. POORTMAN

1.1. De zes verschillende standpunten volgens het Hylisch Pluralisme van Poortman

Hoewel Poortman niet de eerste filosoof of wetenschapper is die zich met de fijnstoffelijkheid inlaat, kunnen we hem zonder meer het vaderschap van het hylisch pluralisme als concept toeschrijven.

Velen, inderdaad hebben zich reeds op die materie geworpen, hetzij van uit de filosofie, de geneeskunde, de parapsychologie, de vergelijkende godsdienststudie.

Van Dongen en Gerding noemen in Nederland reeds de theoloog Thoden van Velzen (1842-1927), de classicus Dr. K.H.E. de Jong (1872-1960), de medicus Prof. Gerard van Rijnberk (1875-1953), de parapsycholoog Prof. W.H.C. Tenhaeff (1894-1981) en Prof. Henri Van Praag (1916-1988)[1].

1. Prof. Poortman heeft in zijn 6-delig werk veel van de bestaande religieuze en filosofische tradities doorgelicht en ondergebracht onder een van deze 6 standpunten. Ze werden eveneens door hem gedoceerd aan de Proklosleerstoel Metafysica in de geest van de Theosofie aan de Universiteit te Leiden in het academiejaar 1959-1960.

Dr. K.H.E. de Jong

2. Hij geeft zelf toe dat er nog veel tussenvormen bestaan tussen deze 6 modellen.
3. We kunnen stellen dat, met uitzondering van het actuele westerse wereldbeeld, in alle culturen van alle historische perioden, kan worden gesproken van een meervoudige mens in een meervoudig universum.

Prof. Gerard van Rijnberk

Hieronder geven we een samenvatting van de zes mogelijke standpunten die volgens Poortman kunnen worden ingenomen inzake meervoudigheid van de stof:

1.1.1. Het alfastandpunt: Monistisch Materialisme of Materialistisch Monisme

Dit is een vrij nieuwe visie, voor zover ons bekend, ontstaan in Frankrijk, in de 18e eeuw, tijdens de verlichting, waardoor de orthodoxe wetenschap uit het Westen en later ook het Oostblok zich is gaan isoleren van alle andere culturen in ruimte en tijd! (De Universiteit heeft zichzelf in een uitzonderingspositie geplaatst).

In deze visie zijn verstand, emoties, temperament en zelfs geheugen gewoon bijproducten van fysiologische functies.

Heel het bewustzijn wordt in deze leer herleid tot neurofysiologische functies.

Mogelijke kritiek op het alfastandpunt:

Heel wat verschijnselen kunnen met dit model niet worden verklaard. We onderscheiden:

1. (alfa-a standpunt) Mechanistisch Materialisme: er bestaat enkel massieve materie (primitief materialisme). Zintuiglijke waarneming (eventueel uitgebreid met verlengstukken) = realiteit. (nota: de term Mechanistisch Materialisme wordt ook in andere contexten anders gebruikt)
2. (alfa-b standpunt) Fysicalistisch Materialisme: (moderner) hier wordt rekening gehouden met:
   (i) Elementaire deeltjes
   (ii) Materie en Energie die in elkaar kunnen overgaan (cf. Einstein)

In dit laatste model kunnen de natuurkundige ontdekkingen van eind 19e eeuw toch worden geïntegreerd. = Versoepeling tegenover het Mechanistisch Materialisme.

Toch blijven een hele reeks verschijnselen in dit model onverklaarbaar: Bijv. Dromen, emoties, enz.

Deze worden dan afgedaan als neurofysiologische verschijnselen.

Psycho-farmaceutische geneesmiddelen lijken immers het bewijs voor deze thesis!

Maar sommige verschijnselen lijken moeilijk in dit model te worden geïntegreerd: Bijv. mystieke ervaringen, uittredingservaringen, paragnostische verschijnselen, parergische verschijnselen, enz.

Het is natuurlijk de taak van de neurofysiologie deze verschijnselen te trachten te verklaren binnen het huidige paradigma.

Waar ze dit niet kan (zie noot verder bij bijna-dood-ervaringen), moet de wetenschap toegeven dat het huidige paradigma niet meer voldoet en door een nieuw, ruimer model moet worden vervangen.

Bepaalde gevallen van bijna-dood-ervaringen[2] tonen ondubbelzinnig aan dat hersenen en bewustzijn niet exact coïncideren.

Ook oorlogs- of ongevalslachtoffers, waarbij een groot deel van hun hersenen letterlijk werd vernietigd, konden vaak na een tijd de functies die in de verdwenen hersenlocalisaties werden verondersteld te zetelen, toch weer oppikken. Dit zijn zaken die moeilijk vanuit het monistisch materialisme te verklaren *zijn.*

Alle verschijnselen die we tegenwoordig paranormaal noemen, zouden te herleiden zijn tot hallucinatie of bewust of onbewust (zelf)bedrog of verkeerde interpretatie.

De ex-Sovjetonderzoekers overwegen wel – aangezien de resultaten van hun experimenten hun geen andere keuze laten – het bestaan van bepaalde paranormale verschijnselen, die ze toch ook toeschrijven aan fysiologische functies. (cf. Bioplasmalichaam).

Mensbeeld in dit standpunt: De mens = zijn lichaam. Aangezien enkel materie bestaat, is elke vorm van voortbestaan na de dood per definitie uitgesloten.

De discussie kan voor een groot deel worden herleid tot de spiritistische verklaringshypothese vs. de animistische verklaringshypothese[3].

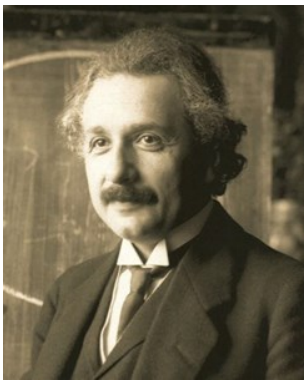

Albert Einstein

Literatuur:

De overheersende mentaliteit van de universitaire exacte wetenschappen.

1.1.2. Het bètastandpunt: Dualistisch Materialisme of Intrinsiek Dualisme

Deze term werd voordien gebruikt voor wat Poortman noemt het "Hylisch Pluralisme".

Daarom noemt Poortman in de ondertitel van zijn boek Ochêma (voertuig) het Hylisch Pluralisme, "het zogenaamd Dualistisch Materialisme"[4].

Waarom zogenaamd.?

Omdat het Hylisch Pluralisme veel verder gaat en veel meer mogelijkheden heeft, die uiteindelijk niet allemaal dualistisch zijn en ook niet allemaal materialistisch!

Als wij hier dus verder over het Dualistisch materialisme spreken, hebben we het over het laat-Poortmansiaanse.

1. Dit standpunt erkent ook enkel de materie, maar dan van tweeërlei aard. (cf. Parapsycholoog Ds. De Jong).
2. Het betreft dus een intrinsiek materialisme.
3. Hier kunnen we dus reeds spreken van een vorm van hylisch pluralisme.
4. Deze hypothese onderscheidt:
   a. Gewone materie, zoals we die in de fysica kennen.
   b. Een fijnere of subtielere vorm van materie, onzichtbaar voor de mens.
5. Deze fijnere vorm van de stof heeft te maken met de ziel.
6. In dit systeem kan dus wél – eventueel – een ziel na de dood blijven voortbestaan. Volgens sommige scholen zal deze ziel slechts een tijdje het lichaam overleven. (Stoa) 5
7. De Stoa zegt: de ziel bestaat uit pneuma en pneuma doordringt alles. (cf. Ethermodel of de leer van het fijnstoffelijke in de Theosofie en de Antroposofie)
8. Demokritos zegt dat het lichaam bestaat uit gewone atomen en de ziel uit fijnere atomen6.
9. Tertullianus: de ziel en de engelen hebben een corporaliteit. Ook de mens na de opstanding. God is fijnstoffelijk.
10. In de 17e eeuw: De Engelse filosoof Thomas Hobbes: Alles is stoffelijk, ook God.
11. In dit bèta-standpunt is zelfs plaats voor een God of voor Goden, op voorwaarde, tenminste, dat ze uit een vorm van fijne materie bestaan.
12. Er bestaat, volgens deze hypothese, dus niets immaterieels! Vandaar dat we nog van een soort materialisme spreken.

13. Literatuur:
    a. Dr. De Jong: Die andere Seite des Materialismus (1932)
    b. Stoïcijnen en aanverwante scholen, zoals Demokritos (ca. 460 v. Chr.-380 v. Chr), Epicurus (341 -270 v. Chr.), Lucretius (98-55 v. Chr.),…

c. Th. Hobbes (1588-1679): Leviathan (1658)
d. Tertullianus (ca. 160-230)
e. Pythagoras (582 v. Chr. – 496 v. Chr.)
f. Taoïsme
g. Gnostiek.

1.1.3. Het gammastandpunt: Enkel God is immaterieel

1. De basisvisie is zoals bij standpunt bèta: alles wat bestaat, moet materieel zijn.
2. Materie kan bestaan in verschillende grootteorden: grof- of fijnstoffelijk.
3. Het verschil met het bètastandpunt: Enkel God is niet materieel.
4. Dus alles is materieel, behalve God, die immaterieel is.
5. Anders geformuleerd:
   a. Het geschapene is per definitie materieel. (in een of andere vorm)
   b. Het ongeschapene (God) is per definitie immaterieel.
6. Nog anders geformuleerd:
   a. De Ene is immaterieel.
   b. Dat wat in veelvuldigheid bestaat, is materieel.
7. Literatuur:
   a. Hugo Grotius: Theologische Werken
   b. Bhagavadgita.

Hugo Grotius

1.1.4. Het deltastandpunt: Ook de ziel is immaterieel

1. De ziel is – per definitie – niet-materieel.
2. De ziel kan wel een of meer materiële voertuigen hebben. (fijnstoffelijk en/of grofstoffelijk), waarmee ze zich kan verplaatsen en uitdrukken.
3. Daarbuiten kan de ziel ook bestaan zonder voertuig, wanneer ze zich ophoudt in de hogere gebieden.
4. Dit standpunt gebruikt vaak een driedeling: Geest – Ziel – Lichaam (in vele variaties).
5. Literatuur:
   a. Neoplatonisten, o.a. Plotinus
   b. Paulus
   c. Sommige Vedanta-scholen
   d. Francis Bacon
   e. Jacob Boehme
   f. Boeddhisme (bepaalde scholen).

1.1.5. Het epsilonstandpunt: Antropologisch Dualisme

1. De ziel is onsterfelijk en immaterieel.
2. De ziel heeft als hoofdkwaliteit het denken. (volgens Poortman, maar wat bedoelt hij met het denken ?).
3. Ziel en lichaam zijn zo tegengesteld, dat ze niet of nauwelijks met elkaar in contact kunnen komen.
4. De ziel beschikt dus niet over ijlere lichamen, niet tijdens het leven en niet na de dood.
5. Zowel tijdens het leven als na de dood is de ziel immaterieel en heeft niets met de materie te maken.
6. Deze visie is een beetje die van de gelovige wetenschapper: Het fysieke en het psychische bestaan

parallel naast elkaar, maar hebben geen contact met elkaar.

7. We kunnen dus spreken van een realistisch psychofysisch parallellisme.
8. Literatuur:
   a. Descartes
   b. Spinoza
   c. Bepaalde moderne filosofen
   d. Bepaalde religieuze wetenschappers

Baruch Spinoza

René Descartes

1.1.6. Het zètastandpunt: Psychisch Monisme

1. Dit is natuurlijk de tegenpool van standpunt alfa: het monistisch materialisme of materialistisch monisme.
2. Met evenveel recht zouden we kunnen zeggen dat dit het omgekeerde is van standpunt bèta. (Het verschil ligt er in wat je als materialisme beschouwt: het monistisch materialisme of het dualistisch materialisme)
3. In tegenstelling tot het epsilonstandpunt, kunnen we hier spreken van een idealistisch psychofysisch parallellisme (dus in plaats van een realistisch).
4. In tegenstelling tot het alfastandpunt (materialistisch monisme) kunnen we hier spreken van een psychisch monisme.
5. Er bestaat enkel maar geest.
6. We kunnen dus spreken van “Meervoudigheid van de Geest”
7. Dat wat we materie noemen, is uiteindelijk iets psychisch, maar in een materieachtige verschijningsvorm.
8. Daar waar het alfastandpunt de geestelijke verschijnselen verklaarde als functies van materiele processen, zo gaat het zètastandpunt de materie verklaren als een verschijningsvorm van de geest.
9. Dit zètastandpunt lijkt te worden bevestigd vanuit de huidige kwantumfysica.

10 Literatuur:
   a. Prof. Gerardus Heymans (geïnspireerd door Gustav Theodor Fechner)
   b. Vedanta-school van Shankara (Advaita)
   c. Theosofie
   d. Antroposofie
   e. Moderne Rozenkruiserswijsbegeerten

1.2. Synthese van en Kritiek op het Hylisch Pluralisme

Samenvattend, kunnen we de zes standpunten van Poortman als volgt naast elkaar plaatsen:

1.2.1. Schema van de 6 standpunten van Poortman

Zie schema pagina 13.

1.2.2. Kritiek op het hylisch pluralisme

1.2.2.1.Eigen kritiek en aanvullingen op het Hylisch Pluralisme

Het hylisch pluralisme, zoals geformuleerd door prof. J.J. Poortman, biedt een zeer mooi referentiekader om de verschillende religies en filosofische stromingen te categoriseren.

Hieraan kunnen we een tweede functie van het hylisch pluralisme toevoegen: de afbakening van de terreinen van de Westerse wetenschap en de religie(s).

Toch zijn er mijns inziens nog enkele fundamentele kritieken en aanvullingen op aan te brengen.

a) HP is in deze context enkel zinvol indien aangevuld met MC

Poortman slaat als het ware een stap over.

Hij wil het hebben over meervoudigheid van de stof, maar spreekt eigenlijk over de meervoudige mens. Hij kondigt als het ware een werk aan over de verschillende soorten aquaria, maar bespreekt eigenlijk enkel de verschillende soorten vissen die men er in kan aantreffen.

Deze opmerking was, in andere bewoording reeds gemaakt door Gerding en van Dongen in hun boek "het voertuig van de ziel": "'Ochêma' betekent voertuig. Deze titel geeft aan dat de studie niet gaat over hylisch pluralisme in het algemeen, maar over hylisch pluralisme in verband met de menselijke lichamelijkheid. De werken van Poortman over dit onderwerp vormen dus geen fysische maar een antropologische studie." [7]

Daarom wil ik het concept van het hylisch pluralisme, alvast in haar religieuze context, onlosmakelijk verbinden met dat van de multicorporaliteit.

De term multicorporaliteit die ik hier wil introduceren, is zelf gebrekkig in die zin dat de betekenis ervan ruimer moet worden opgevat dan de etymologische betekenis. Multicorporaliteit betekent immers letterlijk: de eigenschap meer lichamen te bezitten of uit meer lichamen te bestaan. Ook dit is niet hetzelfde!

Ik gebruik de term hier natuurlijk in een bredere zin: lichamen of principes. Zie mijn opmerking sub g) in dit hoofdstuk.

Zelfs de term lichaam is in het jargon van de multicorporaliteit haar etymologie ontgroeid.

Letterlijk komt het woord van: lyck + hama of omhulsel van vlees. In die letterlijke betekenis zou het dus slechts voor het fysieke lichaam mogen worden gebruikt.

Anders gezegd: spreken over een niet-fysiek lichaam is een contradictio in terminis. Maar zover zullen we niet gaan, of de hele taal moet worden omgeploegd!

b) Pluralisme of Pluraliteit?

De naam pluralisme lijkt erg ongelukkig.

Beter ware geweest hylische pluraliteit.

Hoewel het woord pluralisme letterlijk betekent meervormigheid, wat zeker de lading dekt, zijn er rond de term pluralisme toch politieke en maat-schappelijke connotaties gegroeid die niets met onze démarche te maken hebben.

Als we zouden spreken over hylische pluraliteit, zou duidelijker zijn, dat we het over de meervoudigheid van de stof hebben en niet over een zekere vorm van tolerantie, wat thans door vele lezers uit het begrip hylisch pluralisme wordt begrepen!

Daarom hebben we er in dit werk voor gekozen de term hylische pluraliteit te gebruiken wanneer we het hebben over de meervoudigheid van de stof en Hylisch Pluralisme (met hoofdletters), wanneer we de filosofische stroming bedoelen die de hylische pluraliteit hanteert.

c) Pluraliteit of Pluriformiteit?

Ay, there's the rub!

Hylische Pluraliteit zou betekenen: er zijn verschillende soorten materie.

Hylische Pluriformiteit zou betekenen: er is maar één soort materie, maar die kan verschillende vormen aannemen.

Hoewel deze categorisering mij fundamenteel lijkt, heeft Poortman ze niet gemaakt.

Het alfastandpunt zegt dat er maar één soort materie is, terwijl de volgende standpunten het een beetje in het midden laten of er nu sprake is van pluraliteit of pluriformiteit!

Het zètastandpunt zegt zelfs dat er helemaal geen materie is, want alles is geest, inclusief wat wij de vaste stof noemen.

Strikt genomen zou de categorisering correcter zijn als volgt:

1. monistisch materialisme of het alfastandpunt
2. dualistisch materialisme of het bètastandpunt
3. hylisch pluralisme
   3.1. gammastandpunt
   3.2. deltastandpunt
   3.3. epsilonstandpunt
4. monistisch psychisme of het zètastandpunt

Dus is de term hylisch pluralisme slechts gepast om de standpunten gamma, delta en epsilon te dekken.

Hoe dan ook, de term hylisch pluralisme zou beter worden vervangen door hylische pluraliteit.

d) <u>Simultaan of consecutief?</u>

In de diverse modellen van de verschillende religies en filosofieën worden de lichamen of principes van de mens beschreven als simultaan of consecutief bestaand. Zo zal in een bepaald systeem een bepaald lichaam of principe bij de dood verdwijnen, terwijl het in een ander systeem nog even blijft bestaan en in een ander model gewoon nimmer verdwijnt. We zouden nog verder kunnen gaan, met een onderscheid te maken tussen elkaar opvolgende fasen of zich in elkaar transformerende, maar dat zou onze bedoeling hier ver overschrijden.

Dit onderscheid vinden we nergens in de categorisering van Poortman terug.

Het onderscheid tussen een simultaan of consecutief bestaan geldt zowel voor de hylische pluraliteit als voor de multicorporaliteit.

Voorbeelden inzake de multicorporaliteit:

In het Rooms-katholiek Christendom blijft de ziel eeuwig bestaan.

Bij de getuigen van Jehova sterft de ziel bij de fysieke dood van de mens.

Voorbeelden inzake hylische pluraliteit:

De Roomse Kerk beschouwt de hemel en de hel als eeuwig bestaand.

In het Hindoeïsme wordt vaak gesproken van een periodiciteit in het bestaan van de verschillende werelden.

Zij ontstaan bij elk nieuw Manvantara en verdwijnen bij de volgende Pralaya, om dan weer te ontstaan in het volgende Manvantara, enz.

e) <u>Parallelle of hiërarchisch gerelateerde werelden?</u>

De hylische pluraliteit gaat over verschillende werelden, waarin God en de mens kunnen existeren en/of voertuigen hebben.

Maar hoe staan die werelden t.o.v. elkaar?

In sommige systemen staan die werelden parallel, d.w.z. ze zijn evenwaardig.

In andere modellen onderscheiden deze werelden zich in de eerste plaats door niveauverschillen. Als we de wereld van God en die van de demonen vergelijken, zullen dat in sommige systemen gewoon twee werelden naast elkaar zijn, terwijl bij anderen deze werelden veel van elkaar verschillen in fijnheid van substantie of in belangrijkheid.

Dit onderscheid tussen parallelle en hiërarchisch gerelateerde werelden wordt in de categorise-

ring van Poortman niet gemaakt.

Anderzijds kan de vraag worden gesteld of er nog sprake is van hylische pluraliteit wanneer alle werelden binnen een systeem parallel aan elkaar kunnen worden geplaatst, dus zuiver naast elkaar bestaand, zonder verschil van substantie.

Op dat moment zou het eerder een topografische aangelegenheid worden dan en hylisch pluralistische! Maar de meeste stelsels geven niet de minste informatie over de al dan niet substantiële gelijkwaardigheid van hun werelden, waardoor onze categorisering zeker reden van bestaan heeft!

f) <u>Werelden naast elkaar of in elkaar?</u>

Dit onderscheid is fundamenteel!

De Manasische en de Astrale wereld van de Theosofen interpenetreren elkaar, terwijl de hemel en de hel van Christenen, naast elkaar bestaan.

Anders gezegd: als we ruimte-coördinaten zouden hanteren, zullen de Manasische- en de Astrale Wereld volledig samenvallen. Hemel en Hel daarentegen, zullen verschillende coördinaten krijgen.

Dit zou ook een belangrijk categoriseringcriterium kunnen zijn.

g) <u>Lichamen en Principes</u>[8]

Er wordt bij Poortman ook geen onderscheid gemaakt tussen lichamen en principes, terwijl het eerste op iets concreets duidt en het tweede op iets abstracts.

De term ochêma (voertuig) en zeker voertuig van de ziel, dekt beslist niet alle principes in de mens die in de diverse religieuze en filosofische systemen worden gehanteerd.

Zeker niet de principes die hoger worden geacht te zijn dan de ziel.

Wat doen we bijvoorbeeld met een concept als geest in de 3-deling van Paulus? Of met de monade van Leibniz?

Deze kunnen bezwaarlijk worden gezien als voertuigen, zo ja, voertuigen, waarvan?

In dezelfde gedachtegang moeten we het door mijzelf geïntroduceerde begrip Multicorporaliteit ook relativeren.

Hiervoor geldt natuurlijk dezelfde kritiek!

Al deze kritieken verminderen de waarde niet van het monument van Poortman.

Het zijn eerder suggesties voor verdere uitdieping van het werk dat hij heeft gestart, namelijk de verschillende religies en filosofische systemen in hanteerbare categorieën onder te brengen.

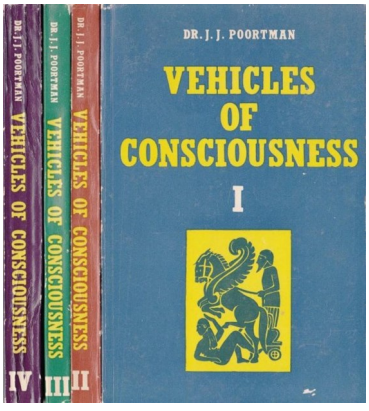

Schema van de zes standpunten volgens Poortman

<table>
<tr><th></th><th>Alfa standpunt</th><th>Bèta standpunt</th><th>Gamma standpunt</th><th>Delta stand-punt</th><th>Epsilon standpunt</th><th>Zèta standpunt</th></tr>
<tr><td>Niet-Materieel</td><td></td><td></td><td>GOD</td><td>GOD ZIEL</td><td>GOD ZIEL

(ziel heeft geen voer-tuigen)</td><td>GOD

(alles is geest)

(wat we materie noe-men, is een

verschijnings-vorm van de geest)</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Materie</td><td rowspan="2">Mechanistisch Materialisme

en

Fysicalistisch Materialisme</td><td>GOD (indien erkend)

ZIEL

(allebei fijn-Stoffelijk)</td><td rowspan="2">Id. als Bèta, behalve GOD, die immaterieel is</td><td rowspan="2">VOERTUIGEN VAN DE ZIEL</td><td rowspan="2">LICHAAM</td><td rowspan="2"></td></tr>
<tr><td>LICHAAM

(grof-stoffelijk)</td></tr>
</table>

Verwijzingen:

1 Dongen, Hein van/Gerding, Hans: Het voertuig van de ziel. Het fijnstoffelijk lichaam; beleving, geschiedenis, onderzoek, Deventer, Ankh-Hermes, 1993, p. 20

2 Het aantal klinisch onderzochte bijna-dood-ervaringen loopt in de duizenden.

In de populaire literatuur worden steeds dezelfde elementen uitgelicht, zoals het zien van een tunnel, zich aangetrokken voelen tot een licht, contact met overleden familieleden, enz.

Vanuit het huidig wetenschappelijk paradigma zijn een aantal van deze verschijnselen ook te verklaren via neurofysiologische processen.

Er verschenen reeds een aantal studies, waarbij een mogelijke fysiologische verklaring werd gegeven voor deze verschijnselen. Het zouden hallucinaties zijn die door de specifieke omstandigheden worden geïnduceerd.

Het is inderdaad de taak van de wetenschap een nieuw verschijnsel te trachten te verklaren vanuit het bekende, eer onbekende elementen worden geïntroduceerd.

Bepaalde verschijnselen echter, kunnen gewoonweg niet op deze manier worden verklaard.

Iemand die tijdens de narcose van een operatie beweert uit zijn lichaam te zijn getreden en boven het dak van het ziekenhuis te hebben gevlogen, kan gehallucineerd hebben.

Mooi!

Maar als hij dan na het ontwaken vraagt wat die tennisschoen op het dak doet en bij nazicht, blijkt er inderdaad een tennisschoen op het dak te liggen, dan heeft de wetenschap een probleem. Buiten de mogelijkheid van een samenzwering van alle spelers, is enkel nog een paranormale verklaring mogelijk. Ofwel is de persoon inderdaad uit zijn lichaam gegaan en is hij even boven gaan kijken, ofwel - en voor minder gaan we niet – heeft hij een buitenzintuiglijke prestatie geleverd. Beide hypothesen passen momenteel niet in het paradigma van de wetenschap.

Een andere casus die tot nadenken stemt, is het geval van Pam, die tijdens een hersenoperatie in hibernatie wordt gebracht, waarbij alle lichaamsfuncties, zowel hart als longen en zenuwstelsel, volledig stil komen te staan.

Na de operatie herinnert zij zich een aantal specifieke details van de operatie.

Nu is de verklaring van de sceptici dat er tijdens de inslaap- en ontwaakperiode een aantal indrukken worden opgedaan die dan achteraf worden geïnterpreteerd als handelend tijdens de operatie.

Goed!

Maar wat, als Pam achteraf een aantal details vertelt, die ofwel onzichtbaar voor haar waren in die inslaap- en ontwaakperiode, ofwel gewoon hebben plaatsgegrepen tijdens de hibernatie, waar per definitie geen zintuiglijke waarneming kan bestaan.

Zo beschrijft ze de zaag die voor de trepanatie wordt gebruikt. Ze is verbaasd over de vorm (lijkt een beetje op haar elektrische tandenborstel thuis).

Ze kan een dialoog navertellen tussen chirurg en verpleegster: Pam verbaast zich dat ze onder in haar lichaam bezig zijn in plaats van aan haar hoofd. Ze hoort de verpleegster zeggen dat het te smal is en de chirurg antwoordt om aan de andere kant te proberen. Het bleek dat de verpleegster had geklaagd over een bloedvat in de lies dat te smal was voor een katheter, waarbij de chirurg had geantwoord dat ze maar aan de andere zijde moet proberen.

Zowel het bovenhalen van de zaag als de dialoog tussen chirurg en verpleegster vonden plaats toen zij al in hibernatie was.

In het huidige wetenschappelijk paradigma is dit niet te verklaren.

Een mogelijke verklaring, en voor de parapsycholoog de meest waarschijnlijke, is dat inderdaad Pam uit haar lichaam is getreden en dat dus het bewustzijn kan functioneren zonder de fysieke hersenen.

Beide gevallen doen dus een beroep op onze intellectuele eerlijkheid.

Als deze gevallen authentiek zijn, moet er iets aan dat paradigma gebeuren!

3 In de zin “spiritistische verklaringshypothese vs. animistische verklaringhypothese” worden de termen “spiritistisch” en “animistisch” niet gebruikt in de zin van het spiritisme als religieuze stroming en het animisme als natuurreligie.

De hier gebruikte betekenis is daaraan natuurlijk etymologisch verwant, maar toch anders.

Wij gebruiken de termen hier zoals in de parapsychologie wel eens wordt gedaan, voornamelijk door W. H. C. Tenhaeff. De spiritistische hypothese gaat er van uit dat de verschijnselen hun oorsprong/oorzaak hebben in de wereld aan gene zijde, terwijl de animistische hypothese de verklaring gaat zoeken in de geest van de persoon, waarbij geest dan nog in de materialistische zin van het woord wordt gebruikt.

4 Voor een diepgaandere studie dient opgemerkt dat in het vroegere werk van Poortman (dus ten tijde van Tweeërlei Subjectiviteit in 1929) de term “dualistisch materialisme” wordt gehanteerd in de betekenis van wat hij in de periode van Ochêma (vanaf ca. 1954) gaat noemen het “hylisch pluralisme”.

In die latere tijd dan, wordt de term “dualistisch materialisme” nog enkel gebruikt voor het Bètastandpunt.

5 Cf. Matla, J.L.W.P. en Zaalberg van Zelst, G.J.: Het geheim van den dood, Den Haag, Van Stockum, 1930

6 Poortman, J.J.: Ochêma, geschiedenis en zin van het HP, Asse, Van Gorcum, 1954, p. 18.

7 Dongen, Hein van/Gerding, Hans: Het voertuig van de ziel. Het fijnstoffelijk lichaam; beleving, geschiedenis, onderzoek, Deventer, Ankh-Hermes, 1993, p. 147

8 Het woord principe wordt hier gehanteerd in de betekenis van "component" of "samenstellend onderdeel".

Nieuwsbrieven 12 & 13 - 2020 - Loge Open Paradigma

Belgisch Theosofische Vereniging vzw

Uitnodiging

17 februari is voor theosofen een herdenkingsdag. Wat gekend was als Olcott Day werd in 1926, door Annie Besant, uitgeroepen als Adyar Day.

Over Adyar schreef Henry Steel Olcott:

Op 31 mei 1882 adviseerden de zonen van rechter Muttuswami ons om een pand te gaan bekijken dat niet veel zou kosten. We werden naar Adyar gebracht, en op het eerste gezicht zagen we dat ons toekomstige thuis was gevonden.

We hoefden alleen maar onze boeken, meubels en inboedel in te pakken en te verhuizen naar Madras, naar het prachtige landgoed Adyar. De Bombay Branch gaf ons een afscheidsreceptie... en op 17 februari vertrokken we naar Madras.

Een voorname groep Madrassis wachtte ons op bij het station om ons met pracht en praal naar Adyar te brengen, dat zijn nieuwe meesters leek toe te lachen. De lezer kan zich nauwelijks voorstellen hoe blij we waren dat we ons konden vestigen in een huis waar we geen zorgen hoefden te maken over verhuurders, huurprijzen en andere ellende van het huren. Ik zie in mijn dagboek: ***"Ons mooie huis lijkt ons een sprookjespaleis. Hier wachten ons gelukkige dagen. We hadden de bittere dagen niet voorzien!"***

Graag nodigen we iedereen dan ook uit om, samen met ons, de herdenking te vieren van

ADYAR DAG

Zaterdag 18 februari 2023 om 15u.

Geuzenplein 8, 1000 Brussel

Iedereen van harte welkom!

Wie niet aanwezig kan zijn op de Hoofdzetel, kan deze herdenking ook via Zoom bijwonen.

Zoom link: **https://us02web.zoom.us/j/84750377444**

Informatie: info@ts-belgium.be of via GSM 0486 631 997

Laat een mens boosheid overwinnen met liefde,
laat hij kwaad bedwingen met goed,
laat hij de hebzuchtige overwinnen met vrijgevigheid
en de leugenaar met waarheid.

Dhammapada
Boosheid - p89